

Модри Камень (стислий переказ)

Олесь Гончар

Солдат-фронтовик випадково зустрівся з дівчиною Терезою зі Словаччини.

В хаті були вона і мати. Його спочатку не хотіли пускати, боялися. Але зрозуміли, що то "свої – руські" і впустили. Вони були словаки і добре розуміли руських. Дівчина була в білій сорочці і з чорною пов'язкою на руці. Разом з матір'ю вони носили траур по синові і братові. Його звали Францішек. Він постійно слухав радіо – і Прагу, і Москву. Він хвалився всім на роботі, що він чув. За це його називали партизаном і розстріляли. А батька їхнього погнали з дому "германам рити шанці". Оповідач покликав зі схованки і свого товариша Іллю. Вони три доби провели в горах без вогню і їжі. Вони були партизанами і своє завдання виконали – розгляділи з гір увесь тил ворога.

В обох виникають перші почуття, які б мали перерости в свято душі. Але Тереза гине від руки поліцая. Радість і щастя обриваються вмить, залишився тільки силует дивного почуття, яке так і не встигло наповнитися високим змістом. Гончар передає все це лаконічно, задумливо, з печаллю: "Померкло, стерлося все. Навіть те, що зветься незабутнім першим коханням. Чому ж ця випадкова зустріч, єдиний погляд, єдина ява у великій драмі війни, чому вона не меркне і, відчую, ніколи не померкне?"

Розмова ведеться від першої особи. Уявний діалог героя з красунею Терезою не має чітких контурів, бо не можна воскресити його в пам'яті:

Я. Нікуди тепер ми не будемо спішити, як тоді взимку. Тоді ми майже ні про що не встигли поговорити. Лютий вітер, шугаючи в скелях, заважав нам.

Тереза. Зараз ми маємо час. Зараз я доскажу вам усе недоказане тоді. Слухайте ж! Чуєте, як лущать зелені спини гір, гріючись на сонці? А небо над нами, весняне й високе, гуде од вітру, мов блакитний дзвін!.. Слухайте ж!

Автор уміє заінтригувати, захопити несподіваним сюжетом, цим і приваблює читача.

Несподіване кохання до красуні Терези прийшло всупереч війні. Не закріпилося воно в реальному житті, бо дівчина загинула від рук поліцая. Але кохання продовжує жити у пам'яті солдата, в його мріях, у яких він розмовляє з Терезою, як із живою: "Померкло, стерлося все. Навіть те, що зветься незабутнім першим коханням. Чому ж ця випадкова зустріч, єдиний погляд, єдина ява у великій драмі війни, чому вона не меркне і, відчую, ніколи не померкне? Ти — як жива. Бо далекі Рудні гори скрізь ідуть за мною, ближчають з кожним днем, щодалі ширше розгортаючись у своїй трагічній чарівності. Ти виходиш на дерев'яний різьблений ґанок у білій легкій сукні з чорною пов'язкою на рукаві і дивишся вниз, за Модри Камень, де колись, пролягала

наша оборона. Тепер скрізь уже поросла буйна трава".

Сюжет ніби сам по собі простий, та він вміщує в собі основну думку: сила кохання, нездоланна любов сильніше за смерть. Випадкова зустріч у гірській словацькій оселі навічно ранила ніжним почуттям серця двох не знайомих раніше людей: оповідача, воїна-визволителя і Терезу.

*"Просім, панове з Руська, до нашого словенського столу, — каже
мати. — Гаряча кава.*

Ти подавала.

*— Просім ще одну кварту, — казала ти, коли я випив. — Ми ж вас
так довго чекали... товаришу!*

*І тільки дивилася в вічі, і я виразно чув, як ти входиш до мого
серця".*

*І це було назавжди, бо герой-оповідач і після смерті не забуває
свою кохану:*

*"Я. Уже все закінчилось. Тепер я вже не піду від тебе. Тереза.
Ніколи? Я. Ніколи".*